

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยการอภิปรายผลของผู้วิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อรวบรวมและเปรียบเทียบของคู่ประกอบต่าง ๆ ทางสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และสภาวะส่วนตัวบางประการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๑๓ ที่ต้องการจะศึกษาคือและไม่ต้องการจะศึกษาคือชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนในโรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ ๑๓ แห่ง นักเรียนเหล่านี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๑๓ จำนวน ๔๔๓ คน เป็นนักเรียนที่ต้องการจะศึกษาคือชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๒๕๕ คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนชาย ๑๑๔ คน นักเรียนหญิง ๑๔๑ คน และนักเรียนที่ไม่ต้องการจะศึกษาคือชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๒๓๔ คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนชาย ๔๘ คน นักเรียนหญิง ๑๘๕ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ๒ ชุด

๑. แบบสอบถามนักเรียน เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง เพื่อศึกษาองค์ประกอบบางด้านทางสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และสภาวะส่วนตัวของนักเรียน ตัวอย่างประชากร

๒. แบบสอบถามผู้ปกครอง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านครอบครัวบางด้านเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติ รายเฉลี่ย ร้อยนิยม ร้อยละ และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง ร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

แนวโน้มของการเข้าศึกษาต่อและไม่เข้าศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลายของ
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๐๑๓ ในโรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลนคร-
 กรุงเทพฯ ๑๓ แห่ง ปรากฏว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ในโรงเรียนเทศบาลทั้ง
 ๑๓ แห่งมี ๒,๒๕๕ คน เป็นนักเรียนที่ลงทะเบียนศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ
 ๕๖.๖๖ นักเรียนที่ไม่ลงทะเบียนจะศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๑๓.๓๘
 ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนชาย ร้อยละ ๘๘.๐๓ นักเรียนหญิง ร้อยละ ๖๑.๘๗

การเปรียบเทียบองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสภาวะส่วนตัวของนักเรียน

นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีอายุระหว่าง ๕ ปี ๖ เดือน ถึง ๑๑ ปี ๕ เดือน เป็น
 ส่วนมาก แต่นักเรียนกลุ่มที่ไม่ลงทะเบียนจะศึกษาต่อพวกมีอายุมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ลงทะเบียน
 จะศึกษาต่อ ในด้านสภาวะส่วนตัวนักเรียนทั้งสองกลุ่มเคยเจ็บป่วยยาวนาน ๆ ครึ่งเป็นส่วนมาก
 นักเรียนทั้งสองกลุ่มส่วนมากเคยเป็นไขหวัด และปวดศีรษะ นักเรียนกลุ่มที่ลงทะเบียนจะศึกษา
 ต่อเป็นไขหวัดมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ลงทะเบียน จะศึกษาต่อ ส่วนนักเรียนกลุ่มที่ไม่ลงทะเบียนจะ
 ศึกษาคือมีอาการปวดศีรษะมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ลงทะเบียนจะศึกษาต่อ นักเรียนทั้งสองกลุ่ม
 มีแพทย์รักษาเฉพาะเวลาที่เจ็บป่วยมาก ๆ เป็นส่วนมาก แต่นักเรียนกลุ่มที่ลงทะเบียนจะศึกษาต่อ
 มีแพทย์รักษาเฉพาะเวลาที่เจ็บป่วยมาก ๆ มากกว่านักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง ส่วนนักเรียนกลุ่มที่
 ไม่ลงทะเบียนจะศึกษาต่อมีอาการรักษาจากการเจ็บป่วยเองมากกว่านักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง ในด้าน
 ความเข้าใจในวิชาต่าง ๆ นั้น นักเรียนทั้งสองกลุ่มเข้าใจวิชาต่าง ๆ พอใช้เป็นส่วนมาก
 นักเรียนเหล่านี้ต้องการมาโรงเรียนทุกวันเป็นส่วนมาก เพราะนักเรียนกลุ่มที่ได้วิชา
 ความรู้ แต่นักเรียนกลุ่มที่ไม่ลงทะเบียนจะศึกษาต่อจำนวนมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ลงทะเบียนจะ
 ศึกษาคือเคยหนีเรียน นักเรียนทั้งสองกลุ่มได้เหตุผลว่า เป็นเพราะเพื่อ好玩และเพราะ
 ทำการบ้านไม่ทัน เป็นส่วนมาก ผลการสอบซ่อมประจำภาคต้นและภาคกลางของนักเรียน
 ทั้งสองกลุ่มปรากฏว่า นักเรียนสอบได้เป็นส่วนมาก และนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่เคยสอบ
 ตกซ้ำชั้น เป็นส่วนมาก แต่ที่เคยสอบตกซ้ำชั้นนั้นเป็นนักเรียนกลุ่มที่ไม่ลงทะเบียนจะศึกษาต่อ

มากกว่านักเรียนกลุ่มที่ต้องกาจะศึกษาต่อ นักเรียนได้ให้เหตุผลที่ตนไม่ต้องการจะศึกษาต่อว่าเป็นเพราะผู้ปกครองต้องการให้ออกไปทำงานและผู้ปกครองไม่ให้เรียนเป็นส่วนมาก ในด้านความมุ่งหวังในอนาคตนั้นนักเรียนกลุ่มที่ต้องการจะศึกษาต่อต้องการ เป็นแพทย์ เป็นทหารมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ต้องการจะศึกษาต่อ นักเรียนกลุ่มที่ไม่ต้องการจะศึกษาต่อต้องการเป็นพ่อค้าแม่ค้า รับจ้างทั่วไป และที่ตอบว่าตนไม่ต้องการ เป็นอะไรมากกว่า นักเรียนกลุ่มที่ต้องการจะศึกษาต่อ

เปรียบเทียบองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ทางสภาพเศรษฐกิจของนักเรียน!

เครื่องแต่งกายและเครื่องเขียนเครื่องเขียน นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีเครื่องแบบนักเรียนคนละ ๒ ชุด มีรองเท้าและถุงเท้าอย่างละ ๑ คู่ มีผ้าเช็ดหน้า ๑ ผืน เป็นส่วนมาก แต่ยังมีนักเรียนอีกเป็นจำนวนมากที่มีเครื่องแบบนักเรียน ๑ ชุด และที่ไม่มีรองเท้า ถุงเท้า ผ้าเช็ดหน้า ไปโรงเรียนเลยก็มีเป็นจำนวนมาก นักเรียนที่ไม่มีรองเท้าและถุงเท้าสำหรับสวมไปโรงเรียนบางคนมีรองเท้าและสำหรับสวมไปโรงเรียน สำหรับเครื่องแต่งกายที่สวมอยู่บ้านนั้น นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีเสื้อผ้าสวมอยู่บ้านคนละ ๒-๓ ชุด รองเท้าและ ๑ คู่ ผ้าเช็ดตัวคนละ ๑ ผืน เป็นส่วนมาก ยังมีนักเรียนทั้งสองกลุ่มอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีรองเท้าและผ้าเช็ดตัว นักเรียนทั้งสองกลุ่มนำเอาเครื่องแบบนักเรียนมาไว้ที่บ้านบ้างเป็นบางโอกาสเป็นส่วนมาก นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีเครื่องเขียนเครื่องเขียนครบเป็นส่วนมาก แต่สำหรับสมุดและเครื่องเขียนนั้นนักเรียนกลุ่มที่ต้องการจะศึกษาต่อมีพร้อมกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ต้องการจะศึกษาต่อ พ่อแม่ของนักเรียนเป็นผู้จัดหาเครื่องแต่งกายและเครื่องเขียนเครื่องเขียนให้เป็นส่วนมาก

อาหาร นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีอาหารเช้าและอาหารกลางวันรับประทานทุกวัน เป็นส่วนมาก นักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่ใคร่รับประทานอาหารกลางวันไปรับประทานที่โรงเรียนเป็นส่วนมาก เพราะนักเรียนได้เงินไปโรงเรียนและที่กลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านก็มีเป็นจำนวนมาก นักเรียนทั้งสองกลุ่มได้เงินมาโรงเรียนวันละ ๑.๐๐ - ๒.๕๐ บาท

เว็บไซต์มากมาย

ความต้องการใช้แรงงานเด็ก ผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มต้องการให้นักเรียน
ช่วยทำงานเฉพาะเวลาเป็นเป็นส่วนตัวมาก แต่ผู้ปกครองกลุ่มที่ไม่ต้องการให้บุตรหลาน
ของตนศึกษาต่อหรือหารายได้ให้นักเรียนช่วยทำงานทุกวันตลอดทั้งวันมากกว่าผู้ปกครองอีกกลุ่ม
หนึ่ง และถ้าไม่มีเด็กช่วยทำงานแล้ว การทำงานจะทำได้บ้างซุกซลัก จึงมีทั้งผู้เรียน
ทั้งสองกลุ่มต้องช่วยผู้ปกครองทำมากที่สุดคือ ทำความสะอาดบ้าน นักเรียนส่วนมากชอบ
ทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมาย ในเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร นักเรียนเพื่อช่วยผู้ปกครองทำ
งานนั้น นักเรียนทั้งสองกลุ่ม เกษตรกรนักเรียนเพื่อช่วยผู้ปกครองบ้างมาก ๆ ครั้ง มีส่วน
มาก

เปรียบเทียบองค์ประกอบบ้านต่าง ๆ ทางสภาพสังคมของนักเรียน

นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันประมาณ ๕-๖ คน
และมีพี่น้องที่เป็นนักเรียน ๑ - ๒ คนเป็นส่วนมาก จำนวนพี่น้องของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม
ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย มีชมรมศึกษา ประเพณีที่มาของปลาน
และประเพณีศึกษาตอนต้นมีใกล้เคียงกัน นักเรียนมีบ้านพัก เป็นบ้านส่วนตัว เป็นส่วนมาก
ส่วนที่ก่องเช่าบ้านอยู่นั้น ส่วนมากต้องเสียค่าเช่าบ้านเดือนละ ๕๐ - ๑๐๐ บาท

ผู้ปกครองของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีอายุระหว่าง ๓๘ - ๔๔ ปี และสำเร็จ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เป็นส่วนมาก บิดามารดาของนักเรียนทั้งสองกลุ่มยังมีชีวิตอยู่และ
อยู่ร่วมกันเป็นส่วนมาก ในครอบครัวของผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มมีสมาชิกประมาณ ๕ คน
เป็นส่วนมาก ผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มส่วนมากมีสมาชิกอยู่ในความรับผิดชอบ ๒ คน
ผู้ปกครองกลุ่มที่ไม่ต้องการให้บุตรหลานของตนมีอาชีพรับจ้าง และมีรายได้ประมาณ
เดือนละ ๕๐๐-๑,๐๐๐ บาทเป็นส่วนมาก ส่วนผู้ปกครองกลุ่มที่ไม่ต้องการให้บุตรหลาน
ของตนศึกษาต่อหรืออาชีพค้าขายและมีรายได้เดือนละ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาทเป็นส่วนมาก
ส่วนสภาพการเงินในครอบครัวของผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มนั้น มีเงินเพียงพอจ่ายเป็นส่วนมาก

ส่วนที่มีเงินไม่พอพอและไม่พอจ่ายก็มีมากเช่นกัน ผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มจัดเครื่องแบบนักเรียนในบุตรหลานแต่ละคนปีละ ๒ ชุด เป็นส่วนมาก เกี่ยวกับการรบเร้าให้ซื้อเครื่องเล่าเรียนนั้น ผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มตอบว่าบุตรหลานรบเร้าให้ซื้อเครื่องเล่าเรียนบ้างเป็นบางครั้งมีมากที่สุด

ผู้ปกครองได้ให้เหตุผลที่ตนส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อว่า เพื่อเด็กจะได้เรียนสูงและหามาหากินเลี้ยงตัวเองได้เป็นส่วนมาก ผู้ที่ไม่ต้องการให้บุตรหลานของตนก็ศึกษาต่อให้เหตุผลว่าเป็นเพราะตนไม่มีเงินส่งให้เรียนเป็นส่วนมาก

ความสนใจ การเอาใจใส่ต่อการศึกษาล่าเรียนและดูแลการไปโรงเรียนของนักเรียน ผู้ปกครองมักเตือนให้นักเรียนทำการบ้านและท่องตำราเสมอ ๆ และคอยบังคับให้ไปโรงเรียนทันเวลาทุกวันเป็นส่วนมาก

การอธิบายของผู้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการสำรวจขององค์ประกอบต่าง ๆ บางประการทางสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และสภาวะส่วนตัวของนักเรียนเท่านั้น จึงไม่อาจยืนยันได้ว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสภาพทั้งสามที่ใครรวบรวมมาเปรียบเทียบนั้น จะเป็นสาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนได้เข้าศึกษาต่อหรือไม่ได้เข้าศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เพราะการเข้าศึกษาต่อหรือไม่เข้าศึกษาต่อของนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย และขึ้นอยู่กับเวลาและโอกาสด้วย คือในภาวะที่ทางฝ่ายรัฐบาลยังไม่มีสถานที่เรียนให้นักเรียนอย่างเพียงพอ นักเรียนคงจะอดคิดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อ ดังนั้นถ้านักเรียนอดคิดเลือกเข้าศึกษาต่อได้และผู้ปกครองพร้อมที่จะให้นักเรียนศึกษาต่อ นักเรียนที่บอกว่าต้องการจะศึกษาต่ออาจได้ศึกษาต่อ แต่ถ้านักเรียนอดคิดเลือกเข้าศึกษาต่อไม่ได้ นักเรียนก็อาจไม่ได้เข้าศึกษาต่อทั้ง ๆ ที่ตัวเองต้องการจะศึกษาต่อ แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ การเห็นคุณค่า การเอาใจใส่ และการช่วยเหลือในการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครองร่วมกัน ถ้าผู้ปกครองเห็นคุณค่าของการศึกษา เอาใจใส่ และช่วยเหลือที่จะให้บุตรหลานของตนศึกษาต่อ นักเรียนก็มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาต่อมากขึ้น แต่ถ้าวุปกครองไม่สนใจ ไม่ช่วยเหลือที่จะให้บุตรหลานของตนศึกษาต่อ และนักเรียนเองขาดความสนใจ ไม่ช่วยเหลือ

ที่จะศึกษาต่อ โอกาสที่นักเรียนจะได้เข้าศึกษาต่อกับมีน้อยลง องค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งสาม เป็นเพียงเครื่องสนับสนุน หรือไม้เสริมคุณผลการศึกษานำเข้าเรียนของนักเรียน คือตัวนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และสภาวะส่วนตัว ก็จะเป็นเครื่องส่งเสริมการเรียนของนักเรียน แต่ถาฐานะทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และสภาวะส่วนตัวของนักเรียนไม่ดี ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนได้ จากผลการวิจัยส่วนหนึ่ง จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองได้ให้เหตุผลที่ตนต้องการให้บุตรหลานศึกษาต่อว่าเป็นเพราะนักเรียนจะได้มีการศึกษาสูง และทำมาหากินเลี้ยงตัวเองได้เป็นจำนวนมากที่สุด ที่รองลงมาผู้ปกครองให้เหตุผลว่าเป็นเพราะบุตรหลานของตนสนใจและต้องการที่ศึกษาต่อ ส่วนเหตุผลที่ผู้ปกครองบอกว่าไม่ต้องการให้บุตรหลานของตนศึกษาต่อนั้น เนื่องจากไม่มีเงินพอที่จะส่งให้ศึกษาต่อ และเหตุผลรองลงมา เพราะเด็กไม่สนใจและไม่ต้องการศึกษาต่อก็นั้นจะเห็นได้ว่า การที่เด็กจะเลือกศึกษาต่อหรือไม่ขึ้นอยู่กับการ เห็นคุณค่าของการศึกษา ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ตลอดจนความต้องการและความสนใจของตัวนักเรียนเองเป็นสำคัญ

ขอเสนอแนะ

ผลของการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า มีองค์ประกอบหลายอย่างที่มีส่วนสนับสนุนการศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อของนักเรียน องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญคือ สภาพเศรษฐกิจ ความต้องการแรงงานจากเด็ก ส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือ การส่งเสริมการศึกษา และการเห็นคุณค่าของการศึกษาของนักเรียนและของผู้ปกครอง คือ ถ้าผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลานจริง ผู้ปกครองก็จะชวนพาไปให้บุตรหลานของตนได้เข้าศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพราะการศึกษาในชั้นนี้ผู้ปกครองไม่คอยเสียค่าใช้จ่ายมากนัก แต่อย่างไรก็ตามฐานะทางเศรษฐกิจก็มีส่วนช่วยสนับสนุนและไม่สนับสนุนให้นักเรียนได้ประสบความสำเร็จในการเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะขอเสนอแนะสำหรับโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครองไว้ดังนี้คือ

๑. เนื่องจากภาระส่งเสริมการศึกษาและการ เห็นคุณค่าของการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากประการหนึ่ง จึงจะมีส่วนให้นักเรียนได้เข้าศึกษาต่อ

หรือไม่ กล่าวคือ ผู้ปกครองของนักเรียนบางคนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอที่จะส่งบุตรหลานของตนศึกษาต่อได้ แต่ไม่ส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษาต่อ อาจเนื่องมาจากต้องการแรงงานเด็กหรือเหตุผลส่วนตัวอื่น ๆ เมื่อผู้ปกครองไม่ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของนักเรียนก็เป็นผลให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และไม่ต้องการจะศึกษาต่อ ดังนั้น โรงเรียนหรือหน่วยงานใดก็ตามที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรจะใ้กำหนดนโยบายเผยแพร่การศึกษา โดยหาทางสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนการสอนเกิดประโยชน์แก่เด็กและครอบครัวของเด็กให้มากขึ้น เพื่อผู้ปกครองและเด็กได้เห็นความสำคัญของการศึกษาเพิ่มขึ้น

๒. ทางรัฐบาลกำลังดำเนินการให้นักเรียนได้เข้าเรียนต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลายโดยทั่วถึงกัน โดยขยายชั้นเรียนเพิ่มขึ้นหรือเปิดโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลายชั้นใหม่ ให้พอเพียงกับจำนวนนักเรียน แต่ช่วงเวลาการดำเนินการนั้นจำเป็นต้องกระทำอย่างเร่งรีบ เป็นที่น่ายินดีที่รัฐบาลให้ความสำคัญแก่การพัฒนาการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม การขยายการศึกษาภาคบังคับถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๘ เราจะเห็นได้ว่าในระยะเวลาเกือบ ๑๐ ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งเป็นปีที่เปลี่ยนแปลงการศึกษาภาคบังคับจนถึงปัจจุบันนี้ อัตราการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก คือ นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๘ จำนวน ๑๐๐ คน มีโอกาสเข้าศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ ๘ เพียง ๓๑ คนเท่านั้น ซึ่งการแก้ปัญหาจำเป็นต้องกระทำอย่างทันกาล ในขณะที่เดียวกันเมื่อความต้องการจะเรียนต่อมีมาก ตัวเด็กและผู้ปกครองก็จะชวนขวายหาทางให้เด็กเรียนต่อ หากเข้าเรียนต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลายไม่ได้ ก็อาจจะไปเรียนทางอาชีวศึกษา

๓. จากการศึกษาวิจัยที่ได้ไปจัดการให้นักเรียนคอมแบบสอนตามด้วยตนเองนั้น ผู้วิจัยได้พบว่า นักเรียนส่วนมากอ่านหนังสือไม่แตกฉาน นักเรียนไม่มีใครมีความรู้เกี่ยวกับตัวเอง เป็นต้นว่า ไม่ทราบอายุของตนเอง ไม่ทราบวันเดือนและปีเกิดของตน ไม่ทราบผลการสอบของตน ดังนั้นครูและผู้ปกครองควรสนใจและเอาใจใส่ในการเรียนของนักเรียนอย่างจริงจัง และเน้นให้นักเรียนสนใจกิจการต่าง ๆ ของตนเองให้มากขึ้น เรื่องเหล่านี้แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน

๔. เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองในด้านเศรษฐกิจ โรงเรียนควรช่วยจัดหาอุปกรณ์การเรียนบางอย่างไว้ให้นักเรียน เช่น หนังสือแบบเรียน โรงเรียนควรจัดหาหนังสือแบบเรียนวิชาต่าง ๆ ของผู้แต่งหลาย ๆ คนไว้เป็นสมบัติของโรงเรียนหรือห้องสมุดให้พอเพียงแก่ความต้องการ ให้นักเรียนได้ยืมหนังสือเหล่านี้เพื่อประกอบการเรียน โดยทางโรงเรียนอาจจะเก็บเงินบำรุงห้องสมุดโรงเรียนจากนักเรียนบ้าง แต่สิ่งนี้ต้องชี้แจงให้นักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนได้เข้าใจวัตถุประสงค์ หรือทางโรงเรียนอาจจะให้นักเรียนแต่ละคนซื้อหนังสือเฉพาะเล่มที่มีความจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น เช่น หนังสือคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษบางเล่ม ส่วนหนังสืออื่น ๆ เช่น หนังสือวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ทัศนศึกษา ทางโรงเรียนอาจจะให้นักเรียนออกเงินคนละเล็กน้อยเพื่อซื้อหนังสือเหล่านี้ไว้ใช้ร่วมกันภายในห้องเรียน หรือซื้อหนังสือไว้ในห้องสมุดของโรงเรียน ทั้งสองวิธีนี้ทางโรงเรียนสามารถซื้อหนังสือแบบเรียนได้หลายเล่ม และสามารถซื้อหนังสือแบบเรียนที่ผู้แต่งแตกต่างกันไป ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังนิสัยให้นักเรียนรักการคบค้า บ้างกว่านั้นในปีต่อไปทางโรงเรียนจะมีหนังสือให้แก่นักเรียนได้คนคว่าจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากสองวิธีดังกล่าวแล้ว ทางโรงเรียนอาจให้บริการรับซื้อขายหนังสือแบบเรียนซึ่งนักเรียนใช้แล้วโดยไม่คิดค่าบริการแต่ประการใด วิธีนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ซื้อหนังสือราคาถูก

เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประโยชน์แก่นักเรียนและครอบครัวมากที่สุด โรงเรียนจึงควรจัดหาหนังสือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ ที่เด็กจะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบ การปลูกพืช การทำอาหาร เป็นต้น หนังสือเหล่านี้เป็นหนังสือซึ่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดพิมพ์เผยแพร่ ทางโรงเรียนอาจจะขอซื้อได้ในราคาถูก

๕. เกี่ยวกับเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน และอาหารกลางวัน ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือทางโรงเรียนอาจขอบริจาคสิ่งของเหล่านี้จากบริษัท ห้างร้าน องค์กร มูลนิธิหรือผู้เมตตาจิต เพื่อนำแจกจ่ายให้แก่เด็กนักเรียนที่ยากจนขาดแคลน

๖. โรงเรียนตั้งกองทุนการศึกษาแก่นักเรียนเรียนดีที่ยากจน เงินซึ่งใช้เป็นทุนอาจจะได้มาจากรายได้ต่าง ๆ ของโรงเรียน หรือจากผู้บริจาค

๓. ถ้าโรงเรียนใดติดตามนักเรียนของตนเองก็จะเป็นทางหนึ่งที่ครูจะไ้รู้ความเป็นไปของนักเรียน เพื่อหาทางแนะนำช่วยเหลือเด็กได้ตามสมควร หรือโรงเรียนอาจจะตั้งหน่วยแนะแนวของโรงเรียน ในหน่วยนี้ใดก็ตามตามความเป็นไปของนักเรียน ช่วยแนะพ้ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนต่อในแนวที่ถนัด หรือช่วยติดต่อแนะนำเกี่ยวกับลู่ทางการทำอาชีพต่อไป

๔. รัฐควรส่งเสริมอาชีพศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งเป็นการให้การศึกษาวชิธาวิชนแก่บุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง และทั่วถึงมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ หรือ ๕ ที่ไม่ได้เข้าศึกษาต่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการครองชีพยิ่งขึ้น ทำประโยชน์ให้แก่สังคมมากขึ้น และในขณะที่เด็กนั้นก็ช่วยให้คนเหล่านั้นสามารถช่วยตนเองให้มีรายได้สูงขึ้น มีความเป็นอยู่ดีขึ้น อันจะส่งผลให้สังคมเจริญขึ้นด้วย

สำหรับควรวิจัยในเรื่องนี้จะมีต่อไป ผู้วิจัยมีขอเสนอแนะดังนี้คือ

๑. ในการวิจัยเรื่องสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาวะส่วนตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เกี่ยวกับการศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ถ้าผู้วิจัยจะทำควรวิจัยเพียงผู้เดียวและมีเวลาในการทำจำกัด ควรเลือกศึกษาเฉพาะองค์ประกอบบางสภาพให้ละเอียด ผลที่ได้รับจะลึกซึ้งดีกว่าการศึกษาองค์ประกอบหลายอย่างอย่างกว้าง ๆ

๒. ในการที่จะศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาวะส่วนตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เกี่ยวกับการศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยจัดเป็นโครงการใหญ่ ควรศึกษาองค์ประกอบค่านอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะส่งเสริมการศึกษาของเด็ก เป็นต้นว่า ในด้านที่เกี่ยวข้องกับสภาวะส่วนตัวของนักเรียน อาจจะศึกษาลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับสติปัญญาของเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก แรงจูงใจในการเรียน ฯลฯ

๓. ตัวอย่างประชากรควรเพิ่มขึ้น และพำกับโรงเรียนประเภทต่าง ๆ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้แก้ไขข้อเท็จจริงซึ่งจะเป็นประโยชน์กับนักเรียนไทยทั่วไปได้มากขึ้น

๔. วิธีการที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้านต่าง ๆ ควรมีความกว้างขวาง เพื่อจะไ้ทราบละเอียดและครอบคลุมยิ่งกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีการสัมภาษณ์ประชากรโดยตรง เพื่อจะได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง และตรงกับความเป็นจริงที่สุด อันจะช่วยให้ผลการวิจัยถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๕. เพื่อที่จะไ้ทราบสถิติการเข้าเรียนต่อของนักเรียน โรงเรียนควรมีการศึกษาค้นคว้าเด็กเหล่านี้เพื่อทราบบอกว่าเด็กได้เข้าเรียนต่อตามที่ตนเองต้องการหรือไม่ อย่างไร